

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond õpetajate täienduskoolitus- ja kutseasta keskus

Keskkonna- ja säästva arengu teema lõimimine õppe- ja kasvatustegevustesse
koolieelses lasteasutuses

Aina Alunurm, Rita Oskar, Lukretsia Järv, Jaanika Haav / Elle Oja

LAMBAD ON SIIN JA LAMBAD ON SÄÄL, VAGURAD, HÄÄD

Pilootprojekt 2014.a kevadel nädalateemana

Projekt 2014 – 2015 õa

Tartu, 2014

SISUKORD

Nädala teema „Lammas“	3
Eesmärgid	3
Nädalaplaan	3
Tegevused teemal: Lammas	5
Tegevused teemal: Karjalaskepäev	7
Tegevused teemal: Kari	8
Tegevused teemal: Vill	10
Tegevused teemal: Lõng	12
Projekt „Kodulammas“ ehk „Lambad on siin ja lambad on sääl, vagurad, hääd“	14
Eesmärgid	14
Osalejad	14
Kestus	14
Säästva arengu teema lõimimine õppe- ja kasvatustegevustesse	14
Säästva arengu kontseptsioon projektis	15
Tegevuste kavandamine	15
Teemad ja ühisüritused	15
Projekti eeldatav tulem	16
Projekt „Kodulammas“ nooremas rühmas (3 – 5.a lapsed)	17
Tegevuste plaan	17
Tegevused	19
Noorema rühma laste küsitlus	24
Projekt „Kodulammas“ keskmises rühmas (5 – 6.a lapsed)	25
Tegevuste plaan	25
Tegevused	27
Keskmise rühma laste küsitlus	30
Projekt „Kodulammas“ vanemas rühmas (6 – 7.a lapsed)	31
Tegevuste plaan	31
Tegevused	34
Vanema rühma laste uurimuslik õpe	37
„Lapikirja ja lastekirja“ ainetel Hõimupäeva tähistamine	38
Projekti tulem	41
Allikad	42

Nädala teema „Lammaš“

Karjalaskepäeva nädal, 31. märts - 04. aprill 2014

Teostus: 5-6.a laste (Poku ja Lotte) rühm

Eesmärgid:

- ❖ Mina ja keskkond: Laps tutvub lamba elukeskkonnaga. Laps teab lamba vajalikkust.
- ❖ Keel ja kõne: Laps teeb vahet ja oskab kasutada mitmetähenduslikke sõnu "tall" ja "aas".
- ❖ Matemaatika: Laps oskab loendada 12ne piires. Laps oskab loendamistulemust näidata arvukaardiga.
- ❖ Kunst: Laps annab edasi kirjanduspala sisu. Laps saab hakkama lõnga nõela taha panemisega ja oskab sellega nahatükke kokku õmmelda.
- ❖ Liikumine: Laps jookseb kiires tempos 20-30m ning sooritab kaugusviskeid parema ja vasaku käega (Lambamäng).
- ❖ Muusika: Laps mõistab regilaulu laulmise põhimõtet (eeslaulja ja järellauljate liitumine viimasel sõnal/silbil).

	esmaspäev, päevasõna: LAMMAS	teisipäev; päevasõna: KARJALASKEPÄEV	kolmapäev, päevasõna: KARI	neljapäev, päevasõna: VILL	reede, päevasõna: LÕNG
Rahva- kultuur	Vanasõna: <i>Julge pea toidab, arg naha annab?</i> Kõnekäänd: <i>Vagane kui lammas</i>	Mõistatus: <i>Häid lambaid mahub palju ühte lauta?</i> Mõistatus: <i>Suvel ja talvel, aasal ja nurmel kasukas seljas?</i>	„Lambasõnad“	„Villasõnad“ Mõistatus: <i>Heinamaa, kaks korda niidetakse</i>	Liisusalm: „ <i>Krussis sokid</i> “
Mina ja keskkond	Mõisted: tall ehk noor lammas, utt ehk emane lammas, jäär ehk isane lammas (fotod esitlusena)	Lamba vaatlus: elukoht, välimus, toit, tähtsus.	Mõisted: üks ja palju = kari	Villa näppimine ja kraasimine	Lõnga ketramise vaatlus, kerilauaga lõngavihi kerimine
Õues- õpe	Liikumismäng: „ <i>Lambad ja talled</i> “	Õppekäik lambakasvatustallu. Valmib õppefilm!	Õues loodusliku materjali kogumine, et hiljem kasutada neid loendamisel	Villapallide lennutamise (mõisted: kerge jms)	Lõngajuppide lennutamise (võrdlevalt: villapallid ja lõngajupid)
Keel ja	Kuulamiseks:	Jutt: H.Tänavsuu	Muinasjutt: „ <i>Kolm</i>	Muistend:	Jutt: U.Leies

kõne	„ <i>Jutt vaprast lambast</i> “. Kahetähenduslikud sõnad: tall ja aas. Sünonüümide leidmine: tall = lambalapsuke, aas = karjamaa = heinamaa = nurm	„ <i>Kindakirjas lammas</i> “	<i>lambakest</i> “	„ <i>Miks lammast niidetakse?</i> “ Mõiste: lambarauad	„ <i>Kiri</i> “
Mate- maatika	„ <i>Üks ühte ja kaks ühte</i> “	Loendame lambaid (musti, valgeid; keda rohkem, vähem; mitmele lambale andsin leiba?)	Lammaste loendamine, loendamistulemuse näitamine arvukaardiga	Villapallide loendamine	Mustri ladumine välja lõigatud kujunditest
Kunst	Meisterdamine: Lammas (villane lõng, sukanõel, kunst-lambanahk, pulk)	Maalimine: Kindakirjas lammas ehk sirevirekirju lammas (lambale mustrite joonistamine)		Meisterdamine: Lammas (vill, wc-paberi rull, liim, värv)	Joonistamine: Mustriiline (ruuduline, triibuline, täpiline) kinnas. Lõngatrükk
Liikumine	Võistlusmäng: „ <i>Lambamäng</i> “ (sarnaselt: „ <i>Haned, luiged</i> “)	Võistlusmängud: „ <i>Kari välja!</i> “	Rahvamäng: „ <i>Lambamäng</i> “ (Kivid ja kannud, luuad ja labidad ...)	Villapallide lennutamine (sh viskamine parema ja vasaku käega) ja korjamine	Takistusrada lõngast
Muusika	Rahvalaul: „ <i>Mina oian memme utte</i> “	Laul: „ <i>Helletus</i> “	Liikumine O.Ehala laulu „ <i>Lambalaul</i> “ järgi Regilaul: „ <i>Lamba mäng</i> “	Regilaul: „ <i>Lamba niitmine</i> “	Laul: „ <i>Sõrmikud ja käpikud</i> “ Laul: J.Tamm „ <i>Ketramas</i> “
Mäng	Näpu- ja käemäng: „ <i>Lambatallekese</i> “	Näpumäng: „ <i>Kuts läks karja</i> “	Rahvamäng: „ <i>Lambamäng</i> “ (Pärimuslikud laulumängud lastele, lk 32)	Käemäng: „ <i>Kits küla karja</i> “	Näpumäng: „ <i>Lõnga valmistamine</i> “, Näpumäng: „ <i>Vanaema kinnast kodus</i> “

Tegevused teemal: LAMMAS

Liikumismäng „Lambad ja talled“ (Rahvakalendri tähtpäevi. Eesti rahvakombeid väikestele ja suurtele)

Kolm mängijat valitakse lammasteks ja nad saavad lambamaskid. Ülejäänud mängijad on talled. Kui mängujuht ütleb "Lauta!", kükitavad kõik, kui aga "Karjamaale!", siis otsivad lambad tallekesi - maskidega mängijad püüavad ülejäänuid. Keda lammas puudutab, see läheb lambalauta. Uuteks lammasteks jäävad need kolm mängijat, keda pole õnnestunud kinni püüda.

Näpumäng „Üks ühte ja kaks ühte“ viisil „Üks lammas ja kaks lammast“ (Rahvakalendri tähtpäevi. Eesti rahvakombeid väikestele ja suurtele)

Üks lammas ja kaks lammast,
kolm lammast ja neli lammast,
viis - kuus - seitse - kaheksa lammast,
üheksa lammast ja kümme täis (*teha sõrmedega, mis üksikshaavel peopesast välja tulevad*)
Jaa-jaa-jaa, tule näita (*kõik 10 sõrme puudutavad laulu rütmis üksteist*)
mida oled sina ära teinud!
Metsakägu tegi kukku
ja laudauks läks lukku (*laps võib ise näidata sobivat liigutust*)

„Jutt vaprast lambast“ (Laste rõõm. Eesti lastejutte ja luuletusi koos piltidega)

Lambakari talledega sõi rahulikult aasal. Korruga astus va võsaviilem hunt lepikust välja ja hakkas hiilides lambakarja poole tulema. Jäär nägi seda. Mis nüüd teha? Armastus laste vastu andis arale loomale nii suure julguse, et ta mõne sammu karja hulgast välja otse hundile vastu astus ja jalaga vastu maad põrutades ähvardava häälega hüüdis: "Põrr, põrr, põksti! Eile sõin ma seitse hunti, täna katsun kaheksandat!" Niisugust lamba valvsust nähes kohkus hunt hirmsasti ja jättis karja rahule. Vanasõnagi ütleb: Julge pea toidab, arg naha annab."

Võistlusmäng „Lambamäng“ /Ambla khk/ (sarnaselt: „*Haned, luiged*“; Rmt: Rahvakalendri tähtpäevi. Eesti rahvakombeid väikestele ja suurtele)

Tõmmatakse kaks piiri, mis on üksteisest kaunis kaugel. Üks mängija on hunt, teine peremees ja ülejäänud on lambad. Lambad lähevad ühe piiri taha, kuna teine piir jääb tühjaks. Peremees ja hunt on piiride keskel. Peremees hüüab: "Lambad, lambad, tulge koju!" Lambad vastavad: "Ei saa tulla, hunt on ees." Siis hüüab peremees veel endised sõnad ja lambad hakkavad jooksmas piiri taha. Hunt aga katsub neid tabada. Keda hunt käega külge puudutab, see on ka hunt ja aitab järgmisel korral teisi lambaid püüda. Nii mängitakse, kuni kõik on hundid. See, kes on viimane lammas jooksmas, seda nimetatakse "lammaste ülemaks".

Rahvalaul „Mina oian memme utte“ /Äksi khk/ (CD: Sõit-sõit-sõit külla)

Mina hoian memme utte,
mina kaitsen taadi karja.
memm teeb mulle uvve kuvve,
taat teeb mulle karvase kasuka.

Sulaselle suured sukad,
perepojale peened sukad,
karjalapsel kapukida!
Tuli susi soome alta,
laia käppa laane alta,
kiskus memme kriimu lamba,
murdis taadi musta lamba.

Rahvalaulu saab teha mänguna: tütarlapsed käisid ringis, käed kinni. Poiss oli keskel - see oli oinas; teised poisid väljapool ringi - nemad on hundid. Kui tulevad sõnad hundist, siis püüavad väljapool ringi olijad tüdrukute käte vahelt ringi sisse saada, et oinas endaga kaasa viia.

Näpumäng „Lambatallekesed“ (kohandatud näpumängu „Hanepojad“ järgi; Rmt: Kus mu väikeats!)

Viis lambatallekest läksid mängima (*liiguta harali sõrmedega kätt vasakule-paremale*)
mäe taha kaugele (*vii sama käsi suure kaarega selja taha*)

lambaema hüüdis: "Mää-mää-mää!" (*teise käega - lambaema - teha hüüdmise liigutust*)
ainult neli lambatalle tuli tagasi (*käsi tuleb selja tagant kaarega ette, üks sõrm pihku peitu pugenud*)

Neli lambatallekest ... (*jät kub kuni*)

Ühtegi lambatallekest ei tulnud tagasi (*käsi jääb selja taha*)

Lamba isa hüüdis: "Mää-mää-mää!"

Kõik viis lambatalle tulid tagasi! (*käsi tuleb selja tagant harali aetud sõrmedega tagasi*)

Meisterdamine: Lammas

Tegevused teemal: KARJALASKEPÄEV

Hille Tänavsuu „Kindakirjas lammas“ (Täheke)

Nii kui vanaema kuhugi istuma jääb, on tal kohe sukavardad näpu vahel. Liigutab neid natuke siia-sinna ja juba hakkabki varraste alt kas kirju kinnas või soe sokk või koguni kampsunihõlm välja venima. Vanamemme lõngakerade korvis leidub suuri kerasid ja väikseid nubelikke, üks ilusamat värvi kui teine. Kui vanamemm hakkab uut kinnast looma - just nii ta ütleb -, peab ta korvi juures aru. Võtab suure samblarohelise kera, kaalub seda käes ja ütleb: "sinust saab kinda aluslõng. Nüüd võtame sulle seltsilised ka." Ta kobab korvis ringi ja valib samblarohelise kõrvale kõrvitsakollase, salatirohelise ja kirsipunase kera. Vahel on tal varda otsas kohe mitu-mitu lõnga korruga. "Kust sa nii ilusad lõngad saad?" pärib Sikerput. "Eks ikka lamba seljast," muheleb vanamemm. "Kuidas lamba seljast?" ei jõua Sikerput ära imestada. "Mina pole lamba seljas ühtki lõngakera näinud." Vanaema seletab: "Lamba seljas on vill. Kui vill on küllalt kasvanud, niidan selle maha, pesen puhtaks ja vahetan lõnga vastu. Lõngad aga värvin siis ise ära. Niisuguseks, nagu meeldib." Lihtne ja selge jutt sellest keerulisest asjast. Aga kõik võiks ju veel palju lihtsam olla. Vill võiks ju kohe lamba seljas ilus kirju olla, siis poleks nii palju mässamist. Ja mis tore oleks, kui karjamaal sööksid rohtu kindakirjas lambad! See mõte hakkab Sikerputile väga meeldima. Ta võtab värvipliatsid ja hakkab sirevirekirjut lammast joonistama.

Mäng „Kari välja“ (Rahvakalendri tähtpäevi. Eesti rahvakombeid väikestele ja suurtele)

Mäng kuuse- (uted ja jäärad) ja männikäbidega (talled). Iga laps saab kuuse- ja männikäbi ning peab viskama võimalikult kaugele. Mängu lõppedes võib kiiruse peale käbid kokku korjata põhimõttel, kes saab rohkem.

Kuuse- ja männikäbid võib panna korvikesse, jaotada lapsed kahte võistkonda ning kiiruse peale peab laps jooksmas korvi juurde, võtma sealt ühe kuuse- (lammas) ja ühe männi- (tall) käbi ning jooksmas võistkonna juurde tagasi. Võidab kiirem võistkond.

Laul „Helletus“ /Karksi/ (CD: Sõit sõõrule. Karjalapse laulud)

Hella või hella, tule siia või hella,
kasvõi oma karjaga, hella või hellalaa
hella või hella, hellalaa!

Näpumäng „Kuts läks karja“ (Vana karu lõi trummi; Rahvakalendri tähtpäevi. Eesti rahvakombeid väikestele ja suurtele)

Kuts läks karja, linta-lonta, linta-lonta (*tee kätega aeglaselt kerimise liigutusi*),
pea tal norus, saba sorus.

Karjast koju vinta-vänta-virrdi (*keeruta käsi kiiresti teistpidi*),
timpa-tampa-tirrdi!

Tegevused teemal: KARI

Regilaul „Lambasõnad“ (folklore.ee)

Tallekesed, utekesed,
hüse peaga oisukesed,
kellel kõigil kirjud seljad,
kirjud seljad, lapilesed -
kasvagu teil lokkis villad,
lokkis villad, lahtileded.
Kellel mustad mulla silmad,
mulla silmad, mutileded -
neile rammu sambalasta,
sõemusta sõsterasta,
kosu kastesta kohasta!
Kellel lumivalged seljad,
valged seljad, vatileded -
neile nõolid nurmelta,
kasu kivikildudelta.

Muinasjutt „Kolm lambakest“ (Marjakobar ja teisi setu muinasjutte)

Elas üks eideke, eidekesel oli pojakene, pojakene läks karja, kopsas kuuske, äigas haaba - tuli valge lambukene välja.

Pojakene läks koju: "Vanaemakene, ma kopsasin kuuske, äigasin haaba, tuli valge lambukene välja."

"Hüva, hüva, pojakene! Sealt saab sulle kindakesi."

Pojakene läks karja juurde, kopsas kuuske, äigas haaba - tuli lambakene välja.

Pojakene jooksis jälle koju: "Vanaemakene, ma kopsasin kuuske, äigasin haaba, tuli tallekene välja."

"Hüva, hüva, pojakene! Sealt saab sulle kapukakesi."

Pojakene läks karja juurde, kõlksas kuuske, äigas haaba - tuli must lambakene välja.

Pojakene jooksis koju: "vanaemakene, ma kopsasin veel kuuske, äigasin haaba, tuli must tallekene välja."

"Pojakene, sealt saab sulle rüükene."

Nõnda sai meilegi kolm lambakest.

Rahvamäng „Lambamäng“ /Ambla/ (Eesti rahvamänge)

Mängijaid on piiramatu arv. Nad istuvad kobaras mänguväljaku keskel. Üks neist on peremees, kaks on hundid, kõik teised aga lambad. Hundid asuvad väljapool mänguväljakut oma koopas. Peremees, kepp käes, kõnnib ümber lammaste, toksib kepiga vastu maad ja sõnab:

"Teen tara, teritan teivast,
et ei susi sisse pääse,
ega hunti üle hüppa,
ega karu üle karga."

Peremees läheb ise koju. Selle ajaga veavad hundid 1 - 3 vastupunnivat lammast oma koopasse. Siis tuleb peremees, leiab oma lambad kadunud olevat, ohkab, teeb tara ja läheb jälle ära. Selle aja sees veavad hundid uuesti osa lambaid ära jne. kuni kõik lambad on veetud. Siis tuleb peremees hundi juurde oma kadunud lambaid küsima.

See kostab: "Lambad tulid minu kapsaaeda, ajasin väravast välja, viskasin kapsalehti ette."

"Aga mis need on?"

"Kivid ja kändud, luuad ja labidad, minu tööriistad."

Peremees hüüab: "Ute, ute!" Lambad määgivad kooris vastu. Peremees laseb nüüd lammastel üle parajal kõrgusel hoitud kepi hüpata, katseks, kas lambad terved. Kes üle ei saa, on hundi oma.

Olav Ehala „Lambalaul“ (<http://www.youtube.com/watch?v=k0Lbv9xJnEA>)

Lambad on siin ja lambad on säääl,

vagurad hääd :,:

Lambad on jões ja jõekalda pääl,

vagurad, hääd :,:

Kes lambaks on sündin´d, see lambaks jääb

vaguraks, hääks :,:

Vastuseks ütelda mõistab "mää"

vaguralt, häält :,:

Regilaul „Lamba mäng“ /Häädemeeste khk/ (folklore.ee)

Karja minda saadeti

vitsa kätte lõigati

kanikas kätte kääneti

Mina hoian memme utte

kaitsen taadi suure karja

memm teeb mulle musta kuue

silmini teeb sinitse särgi

põlvini punatse kõrdi.

Tegevused teemal: VILL

„Villasõnad“ /Jāmaja/ (folklore.ee)

Sirgu, sirgu siidivilla;
kasva, kasva, kaunist villa;
sirgu siidi pehmuseks;
kasva vaksa pitkuseks!

Eesti muistend „Miks lammast niidetakse?“ (Kodulugu. II; Eesti muistendite kuldraamat)

Kaua aega tagasi olnud lambal kange nälg. Ta läinud koera käest laenama. Koer andnud, seadnud tingimuseks aga, et lammas võla varsti ära maksaks. Lammas vastanud: Kui muidu ei saa, maksan kasukaga. Läinud mööda õige tükk aega. Lammas ei mõelnudki maksmisele. Koer läinud võlgniku peale Jumalale kaebama. Jumal kutsunud lamba, küsinud, kas on tõsi, mis koer kaebab. Ja mida kavatseb lammas ette võtta? Lammas kinnitanud, et on tõsi. Aga tal ei olevat just praegu kuidagi võimalik võlga tasuda. Tehtud otsuseks, et lammas peab oma kasuka ära võtta laskma. Lammas palunud aga vastu: tervet kasukat ära võtta ta kuidagi ei saavat lubada, vaid ainult villa pealt. Koer olnud sellega nõus. Lasknud siis peremehel lamba villad ära niita. Sellest peale niidetaksegi lambaid.

Regilaul „Lambaniitmine“ /Häädemeeste khk/ (folklore.ee)

Lammas läks lauta ral-la-la
tall oli taga taidu, raidu,
vill oli selgas luhte eina;
Pani mina neiut niitama
puna põlled põimima
sini põlled sikutama
valged põlled vaatama.

Käemängud (Vana karu lõi trummi; Kui mina hakkam laulemaie; folklore.ee)

1. Kits kile karja /Saarde/

Kiri kits läks metsa
tõi lehmale heinu,
lehm andis piima
mina piima põrsale,
põrsas mulle külge
mina külge ämmale,
ämm mulle rauda
mina rauda tammele,
tamm mulle lehti
mina lehed lambale,
lammas mulle villa
mina villad veerikule,
veerik tei mull uue kuue

maani maksa karvalise.

2. Kits küla karja

Kits küla karja (*2 käteplaksu paremale*)

üle mere metsa (*2 käteplaksu vasakule*)

võta vikat selga (*2 pühkeplaksu*)

niida mulle heina (*kiire täispööre kohal, kaks rõhksammu*)

mina heinad lehmale (*järjest hakatakse kotti edasi viskama*),

lehm mulle piima

mina piima põrsale,

põrsas sulle külge

mina külge memmele,

memm sulle leiba

mina leiva lambale,

lammas sulle villa

Villast teeme soojad riided (*näidata riiete peale*)

perepojal püksikesed (*näidata pükste peale*)

peretütrel kördikese (*näidata seelikut*)

Karjasele kasuka (*näidata kasukat*)

sulasele sukad (*jalgade peale näidata*).

Meisterdamine: Lammas

Tegevused teemal: LÕNG

Liisusalm „Krussis sokid“ (Eesti naljajuttude ja –salmide kuldraamat)

Entel-tentel, tentel-tantel
meie lambal lokkis mantel
Ema tõi käärid ja maha pügas lokid
memm kodus lokkidest minule sokid.
Sestap need sokid ei püsigi sussis
järjest on nad mul vussis ja krussis.

Jutt: Uno Leies „Kiri“ (allikas teadmata)

Malle vanaema sai kirja. Kirjal oli aadress nagu ikka, ainult nime asemel oli ümbrikule kirjutatud suurte trükitähtedega - LAMMAS. Vanaema ei teadnud, mida teha. Kas avada ümbrik või mitte? Lõpuks otsustas ta selle siiski avada. Ümbrikus oli hoolikalt kokkuvolditud kiri. Vanaema pani prillid ninale, seadis end akna alla mugavalt istuma ja luges: "Kallis lammas! Suur aitäh soojade kinnaste ja pehme salli eest! Tervitab Malle." Vanaema nägu läks naerule. Kui ta õhtul lauta läks, luges ta lambale kirja ette.

Laul ja näpumäng „Sõrmikud ja käpikud“

1. (Kus mu väikeats!)

Sõrmikud, käpikud (*üles tõstetud käed ees, „sõrmikute“ ajal on sõrmed harali, „käpikute“ ajal koos*)

triibulised (*mõlemal käel 2. ja 3. sõrm püsti*)

ruudulised (*sõrmede asend sama, rista sõrmed nii, et moodustub ruut*)

2. (Tea ja Toimeta; kohandatud)

Sõrmikud, sõrmikud (*näidata harali sõrmedega käsi*)

ruudulised sõrmikud (*kahe käe sõrmed on üksteise peal risti – tekivad ruudud*)

Sõrmikud, sõrmikud,

mummulised sõrmikud (*pöidla ja nimetissõrmega ring – näidata mumme*)

Käpikud, käpikud (*näidata käsi, nii et sõrmed on koos ja põial eraldi*)

triibulised käpikud (*teha kätega triipe suunaga ülevalt alla*)

käpikud, käpikud,

täpilised käpikud (*nimetissõrmedega teha täppe*)

Jakob Tamm „Ketramas“ (Eesti lasteluule kuldraamat; Kodulugu. II)

Veere, värten vurinaga,
ketra, vokk, nüüd kiiruga
ketra hästi kergelt aga,
hoogu sulle annan ma.
Tuleb õuest tuppa ema,
leiab värtna veeremas,
küll siis kohe tunneb tema,
kellest abi kasvamas.

Küll siis varsti ketrajale
isa voki ostab ka,
koonla annab ema talle
kauniks lõngaks kedrata.

Näpumäng „Lõnga valmistamine“ (Kus mu põial?)

Kraasib villa Pöidla-Mann,
vokk käib õige vurinal,
Näpu-Miku vokki juhib,
Pikk-Peetril lõngakuhi,
Meie-Mats koob ja heegeldab,
Väike-Ats soojad sokid saab.

Näpumäng „Vanaema kinnast kudus“ (Kus mu põial?)

Maa oli märg ja metsad udus,
vanaema kinnast kudus.
Kudus kinnast, kellele?
Minu näpuperele (*imiteerida kudumist*)
Pöidla-Mann sai oma pesa,
kotiõelal oma pesa.
Pikal-Peetril nüüd on pesa,
Nimeta-Matsil nüüd on pesa.
Oma pesa sai ka see –
näpupere väikseim mees. (*pihk avaneb, igale välja tulnud sõrmele teha pai, sama teise käega*)
Nüüd mul uhked sõrmekinda,
millega saan õue minna. (*näidata mõlemaid käsi*)

Kunst: Muustriline kinnas

Projekt „Kodulammast“ ehk „Lambad on siin ja lambad on sääl, vagurad, hääd ...“

2014 - 2015

Projekti „Kodulammast“ eesmärgid:

- ❖ Laps on näinud kodulammast oma loomulikus keskkonnas.
- ❖ Laps teab lamba vajalikkust nii rahvakultuuri kontekstis kui säästva keskkonna seisukohalt.
- ❖ Laps oskab lambaga seonduvaid rahvalaule, -mänge ning teab muud pärimust.

Projektis osalejad:

- ❖ Noorem rühm – Lepatriinu, Nublu ja Mõmmiku rühma lapsed
- ❖ Keskmise rühm – Sipsiku ja Krõlli rühma lapsed
- ❖ Vanem rühm – Poku ja Lotte rühma lapsed

Projekti kestus: 2014 – 2015 õa, st kogu aasta kestev projekt on jagatud kuude lõikes alateemadeks:

- ❖ september: *Lambad on siin ja lambad on sääl, vagurad, hääd* (sissejuhatav teema);
- ❖ oktoober: *Sirgu, sirgu, siidivilla, kasva, kasva, kaunist villa* (teema: vill);
- ❖ november: *Maa oli märg ja metsad udus, õde kambris kinnast kudus* (lõng);
- ❖ jaanuar: *Paljakäsi nüüd ei minda, kätte tõmba soojad kindad, suured valged tätrad sees* (kudumid);
- ❖ veebruar: *Mina oian memme utte, mina kaitsen taadi karja, memm teeb mulle uvve kuvve, taat teeb karvase kasuka* (rahvarõivad);
- ❖ märts: *Entel-tentel, meie lambal lokkis mante* (nahk ja liha);
- ❖ aprill: *Helle või helle, tule siia või helle, kasvõi oma karjaga, helle* (teemat kokkuvõttev kuu).

Säästva arengu teema lõimimine õppe- ja kasvatustegevustesse:

❖ Keskkond kasvatab – lasteaia üld- ja rühmaruumid on kujundatud teemakohaselt (nt lambanahad maas, lõngakerad korvis ja mängimiseks, lambad mängimiseks jms); toimuvad õppekäigud lambakasvatustalusse ning lastel võimaldatakse osaleda temaatilistes töötubades (nt villa kraasimine ja ketramine; vaiba kudumine); õuesõppe raames toimuvad vaatlused ja õppemängud.

❖ Rahva-/pärimuskultuur – lasteaia eripärast tulenevalt kavandavad õpetajad iganädalaselt tegevusi, mis toetavad eripära, samas on lõimitud see teemaga. Pärimuslikud ühisüritused on samuti lõimitud teemasse (nt hõimupäeval dramatiseering laulude ja tantsudega, kus mängiti läbi lamba pügamine, villa kraasimine ja ketramine, lõngavihi värvimine ja kerimine; lõpuks

veeresid lõngakerad erinevate maade ja rahvaste juurde). Veebruarikuus, Eesti Vabariigi aastapäeva kuul, pühendume talukultuurile.

❖ Väärtused – lamba teemaga on lõimitud väärtustest töökus, räägime pere ja esivanemate väärtustest, samuti peatume ühel kuul lasteaia väärtustel (rahvuslikkus, heatahtlikkus, koostöö, turvalisus).

❖ Loodushoid – kodulammast tutvustaval kuul räägime tema tähtsusest ja vajalikkusest; ka järgnevatel kuudel ja teemadega seonduvalt on rõhuasetus küll loodushoiul üldisemalt, samuti looduse austamisel ja esivanemate tarkusel elada looduse rütmis; arutleme lapse ja looduse seostel (sh looduslikud mänguasjad ja loodus kui mängukeskkond).

Säästva arengu kontseptsioon projektis

❖ Looduskeskkond – projekti raames on õpikeskkonnaks meie lähiümbrus, loodus, lambakasvatustalu. Samuti räägitakse loodushoiust, lamba tähtsusest; õppevahenditena taaskasutatavad ja loodusvahendid.

❖ Kultuuri keskkond – lasteaia eripära toetab igati ka projekti, sest lamba teema käsitlemine rahvakultuuri kontekstist lähtuvalt on mõõdapääsmatu. Lisaks regilauludele, rahvamängudele ja -tantsudele saavad lapsed kogemusliku õppe põhimõttel osa vana aja tööriistadest ja töödest.

❖ Sotsiaalne keskkond – projekti on kaasatud lisaks lapse vanematele (üks vanavanem tegi puidust lambapere, teine pakkus võimalust külastada talu) ka lambakasvatustalu peremees, käsitöömeister. Sotsiaalset keskkonda tähtsustavalt toimuvad tegevused erinevates keskkondades (nt vana vara tuba).

❖ Majanduse keskkond – projekti raames püüame rõhuasetuse panna taaskasutusele ning lamba tähtsusele (põhimõte: lammas meile – meie lambale), kuid samas hangitakse erinevaid põnevaid vahendeid ja materjale seoses lambaga (nt värviline kraasvill, viltimisnõelad). Koostööpartnerite töötasustamine ja õppekäikude tarbeks transpordikulud makstakse asutuse eelarvest.

Tegevuste kavandamine:

❖ Aluseks *Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*.

❖ Nädalaplaanis on kavandatud tegevused valdkondades: mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, liikumine ja muusikaõpetus.

❖ Lisaks valdkondadele kavandavad õpetajad tegevused järgnevas: rahvakultuur, õuesõpe, mäng.

Teemad ja ühisüritused

❖ september: *Lambad on siin ja lambad on sääl, vagurad, hääd* (sissejuhatav teema "Kodulamma"). Projekt algab õppekäiguga lambakasvatustalusse (koostöö kahe talunikuga). Ühisüritusena toimub lasteaias vana vara toas lamba ja villa teemaline töötuba (kogemusepõhine) lastele ja õpetajatele taluperenaise Merikese juhendamisel. Keskkonna- ja säästva arengu kontekstis põhirõhk lamba tähtsusel ja vajalikkusel.

❖ oktoober: *Sirgu, sirgu, siidivilla, kasva, kasva, kaunist villa* (teema: vill). Ühisüritusena hõimupäeva tähistamine (T.Toometi "*Lapikirja ja lastekirja*" ainetel, I osa, koolitusel osalejate eestvedamisel) ja Lamba-Leenuga tutvumine. Kogemusõpe: värvitakse villa, kraasitakse, kedratatakse ning keritakse. Keskkonna- ja säästva arengu kontekstis on põhiorhk väärtusel "töökus" ning loodushoiul.

❖ november: *Maa oli märg ja metsad udus, õde kambris kinnast kudus* (lõng). Ühisüritusena Kadripäeva tähistamine (sünnib lambatall Kadri) ning Kadrikohvik koos käsitöö müügiga (koostöö lastevanematega). Näitus kudumitest (koostöö lastevanematega) lasteaia koridoris ning vana vara toas. Keskkonna ja säästva arengu kontekstis põhiorhk lasteaia väärtustel: rahvuslikkus, heatahtlikkus, koostöö, turvalisus.

❖ Jõulurahu!

❖ jaanuar: *Paljakäsi nüüd ei minda, kätte tõmba soojad kindad, suured valged tätrad sees*. Ühisüritusena kangastelgedel vaiba kudumine (juhendavad õpetaja Leelo ja Tea ning kaasatud on taluperenaine Merike). Keskkonna ja säästva arengu kontekstis põhiorhk pere väärtustel.

❖ veebruar: *Mina oian memme utte, mina kaitsen taadi karja, memm teeb mulle uvve kuvve, taat teeb karvase kasuka* (rahvarõivad). Rahvarõivaste näitus rühmades (koostöö lastevanematega). Ühisüritusena tähistatakse Eesti Vabariigi aastapäeva, kus keskseks teemaks on meie rahvarõivad. Keskkonna ja säästva arengu kontekstis põhiorhk esivanemate väärtustel (sh kaitsva väega mustrid), looduse austamisel (sh elati looduse rütmis) ja eestlaste talu-kultuuril.

❖ märts: *Entel-tentel, meie lambal lokkis mante* (nahk ja liha). Ühisüritusena toimub Emakeelepäeva tähistamine, kus keskseks on lood, laulud ja luuletused (sh isetehtud) lambast. Kevadkuul maitseme ka lambalihatoite. Keskkonna- ja säästva arengu kontekstis põhiorhk eesti keele ilul.

❖ aprill: *Helle või helle, tule siia või helle, kasvõi oma karjaga, helle*. Projekti "Kodulammas" lõpeb karjalaskepäeval karjasemängudega (T.Toometi "*Lapikirja ja lastekirja*" ainetel, II osa, koolitusel osalejate eestvedamisel) ning Jüripäeval orienteerumismänguga (Lammas-Peedu otsinguil). Keskkonna- ja säästva arengu kontekstis põhiorhk lapse ja looduse seostel, looduslähedusel, looduslikest vahenditest mänguasjadel.

Projekti eeldatav tulem:

- ❖ Kõik lasteaia rühmade lapsed on külastanud lambakasvatustalu.
- ❖ Lastele on tutvustatud lamba tähtsust ning tema vajalikkust.
- ❖ Lapsed on kogemusepõhiselt õppinud villa ja lõngaga seotud tegevusi.
- ❖ Lapsed on omandanud lambaga seotud regilaulud, rahvamängud jm pärimuse.
- ❖ Õpetajate poolt on valminud projektimapid, kus lisaks nädalaplaanidele on õppe- ja kasvatustegevuste raames kasutatud lood, laulud, mängud jm õppematerjal lambast, samuti fotod tegevustest.

Projekt "Kodulammast" nooremas rühmas (3-5.a lapsed)

<p>Valdkond, teema ja eesmärgid</p>	<p>Kodulammast laps tunneb ära lamba ja nimetab tuttavaid koduloomi; laps teab, et loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu; laps räägib 2-3 lausungiga kogetud emotsionaalsest kogemusest, kasutades kõnes õigesti tegusõna lihtminevikku; laps loendab viie piires; laps veeretab voolimismaterjali; laps laulab peast lihtsamaid rahvalaule; laps liigub (loovliikumine) muusika meeleolus ja rütmis.</p>	<p>Vill laps jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi; laps järjestab 3 eset suuruse (pikkuse ...) järgi; laps liimib kokku eset, mis koosneb mitmest osast; laps osaleb laulumängudes; laps mängib matkiva sisuga 2 reeglina mängu.</p>	<p>Lõng laps loeb peast 2realist luuletust; laps kasutab kõnes värvust ja suurust hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu; laps rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse alusel; laps võrdleb kahte eset suuruse (suurem - väiksem) järgi ning võrdleb esemete hulki (rohkem kui, vähem kui); laps kaunistab tasapinnalise eseme (salli); laps mängib rütmipille.</p>
<p>Rahvakultuur</p>	<p><i>Iga lammast tunneb oma talle</i></p>	<p><i>Kui uni ei tule, loenda lambaid</i></p>	
<p>Mina ja keskkond (sh õuesõpe)</p>	<p>Õppekäik lambakasvatustaluses Papiraamat: „Lammast. Raamat kujunditest“ Rühmas seintel pildid lammastest</p>	<p>Villa töötuba Voormäng õues: „Lambamäng“ (Pärimuslikud laulumängud, lk 32) Villapallide lennutamine õues ja toas Villa pesemine, kuivatamine ja kraasimine</p>	<p>Lõnga töötuba Lõngavihu kerimine (kerilauaga ja käe peal)</p>
<p>Keel ja kõne</p>	<p>Jutt: „Tallekese tahtmine“ Jutt: „Lugu lambast, kellele meeldis rohtu näksida“ Jutt: „Lambakari“ (Ema, palun loe mulle, lk 130)</p>	<p>Pildiseeria järgi jutustamine</p>	<p>Luuletus: I.Lember „Sall emale“ Unejutuks: „Maga, mu lapsuke, maga“</p>
<p>Matemaatika</p>	<p>Lammaste loendamine 5ni Voolitud lammaste järjestamine suuruse järgi Puupulkade võrdlemine pikkuse järgi</p>	<p>Villapallide järjestamine Padja värvid, kujundid kangal</p>	<p>Lõngakerade värvuse ja suuruse järgi hulka jaotamine</p>
<p>Kunst</p>	<p>Lambapere voolimine (ühistöö) plastiliini/saviga ja looduslikust materjalist (jalad</p>	<p>Kleepetöö: Villa andev lambake (osadest lamba välja lõikamine, kokku kleepimine,</p>	<p>Lõngakerade maalimine (värvide segamine ja näpuga maalimine)</p>

	puupulkadest) Aediku ehitamine lambaperele (puupulgad)	villa kleepimine selga) Villatutsudest kaunistused lakke Villapadi, unepadi - igale lapsele tehakse padi (koostöös vanematega)	Vana salli arutamine ja lõngajuppide kleepimine Lõngajupi-Lambale
Muusika, liikumine, mäng	Tantsuline loov liikumine O.Ehala laulu „Lambalaul“ järgi Mäng: „Lamma mäng“ Lauamäng: Leia ema ja laps (paariliste otsimine, ise tehtud)	Unelaul: „Uni tule uksest“, „Unelaul“ Unelaul: „Villakombalii“ (CD: Sõit-sõit-sõit külla, 6) Näpumäng: „Talus“ Laulumäng: „Lambamäng“ (CD: Sõit-sõit-sõit külla, 14)	Mäng: „Kangakudumine“ Näpumäng: „Vanaema kinnast kodus“ Mäng: „Krussis sokid“ Regilaul: „Lamba mäng“

Holger Pukk „Tallekese tahtmine“ (Tarkusetera ja teised lood)

Ema õpetas tallekest rääkima. "Ütle "mää!" kaskis ema. "Mää" vastas talleke. "Mitte nii! Alandlikult tuleb öelda!" nõudis ema. "Mää!" kordas talleke hästi haledasti. "See juba läheb!" kiitis ema. "Korda veel!" Ja talleke kordas. Päev läbi "mää" ja "mää". Haledasti ja alandlikult.

Jutt „Lugu lambast, kellele meeldis rohtu näksida“
(<http://www.poogen.ee/?SubID=8&ArID=5465>)

Elas kord lammas, kellele meeldis rohtu näksida. Ta näksis päevad läbi rohtu, muud ei teinudki. Kõikidelt orgudelt ja küngastelt, kuhu silm ulatus, oli lammas rohtu näksinud. Kuid lammas polnud selle rohuga sugugi rahul. Lambale oleks meeldinud maitsta mõnda lille. Kuid ühel päeval, kui lammas jälle rohtu näksis, kuulis ta imelikku häält. Hääl ütles, palun söö mind ära! Ma täidan kõik su soovid, kulla lambake!" Lammas ehmatas selle peale päris ära. Siis nägi ta väikest haldjakest enda nina all lendamas "Mina olen Rohuhaldjas, valitsen kõiki murulagendikke üle maa ja ilma. Täidan su kolm soovi!" Ega lammas rohkemat õnne ja rikkust ei teadnud, kui muru näksimine. Tema esimeseks sooviks oli: "Ma tahan minna vikerkaare peale! Sinna, kus rohi on kõige rohelisem ja maitsevama!" Haldjas viis lamba vikerkaare peale. Seal olid suured aasad täis ilusat rohelist rohtu. Mis seal kõik veel oli! Seal olid punased moonid, roosa ristikehin, kollased magus-hapud võililled, lillad kellukad, sinised meelespead. Lammas näksis vikerkaare peal rohtu sitse ööd ja sitse päeva.

Lammas hakkas mõtlema Rohuhaldja peale ja juba ta oligi kohal. "Lambake, sul on jäänud kaks soovi minult soovida," ütles haldjas. "Ma tahan minna päikese külje alla! Sinna, kus on rohi kõige rohelisem ja maitsev!" Rohuhaldjas viis lamba päikese külje alla. Seal olid kollased ülased ja igas toonis tulbid ning muidugi päevalilled. Jällegi sõi lammas neid maitsvaid lilli. Kuid päikese külje all oli väga palav.

Rohuhaldjas ilmus kohale jällegi õigel ajal. "Sinu viimane soov," ütles ta. "Nüüd tahan ma minna kaugemale silmapiirile. Sinna, kus rohi on kõige rohelisem ja maitsev," olid lamba sõnad. "Su soov saagu täidetud," sõnas haldjas. Silmapiiril on kõikvõimalikes värvides lilli. Lammas oli lummatud.

Aga mõne aja pärast hakkas see värvikirevus lammast ära tüütama. Pikapeale hakkas lammas taga igatsema oma vanu aasi, kus oli tavaline rohi. See oli alati maitsev. Lambal oli väga kahju, et tal soove alles polnud. Ta hakkas otsima Rohuhaldjat. Kuid kolm soovi oli soovitud ning enam Rohuhaldjas lamba juurde ei tulnud. Tänapäevani uitab lammas silmapiiril oma kodu otsides.

Mäng „Lamma mäng“ (Pärimuse pärlid)

Osalised: lambad, koer, karjane, hunt

Lambad kükakil maas, karjane käib ümber nende ja laulab: "Teen aeda, tipin teivast, et saa unt üle üpata, karu üle karata, nõeluss läbi nõelata, sisalik läbi pugeda."

Siis karjane loeb lambad üle: "Üks sada, kaks sada, kolm sada ... Koer, sa vaata nüüd järele, ma läen isi magama."

Kui karjane ära, hunt tuleb varastama. Võtab mõne lamba kinni, viib ära. Koer haugub küll, aga hunt ei pane sellest tähelegi. Karjane tuleb, loeb lambad üle - mõned puudu. Riidleb

koeraga ja lähevad siis kahekesi otsima. Hunt teel vastu. Temalt küsitakse: "Kas sa lambaid oled näind?" "Ei ma põle näind. Läksin mu kaali ja kapsa aia takka läbi, andsin kaali lehti ette." "Aga mis su selja taga?" "Kivid, kännud ..." "Kas on luba ututada?" Karjane ututab, lambad tulevad kõik kokku. Lastakse üle kepi hüpata, et näha, kes terve ja keda hunt purend. Kes hüpatas komistab, see on hundist puretud.

Kunst: Lambapere

Laul „Uni tule uksest“ /Lahemaa/ (folkloore.ee)

Äiu, äiu, kiigu, kiigu (2x),
kiigu, kiigu, kitsetalle,
lõegu, lõegu, lambatalle.
Mina laulan lapsele,
kui see pardipojale.
Laulan une silmasse,
tuli uni uksest sisse,
astu sisse akenasta,
lase lapse lau peale,
kuku lapse kulmu peale,
astu aseme pealla.
Kiigu, kiigu, kuigu, kuigu (2x).

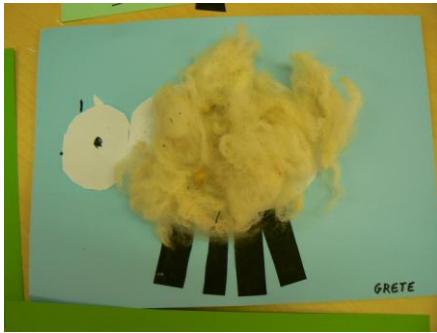
Laul „Unelaul“ /Haljala/ (Meie kiisul kriimud silmad)

Mina laulan lapsele
Kui see lammas tallele,
Pisiparti pojale,
Ematetre hellele,
Sookurge kullale.

Näpumäng „Talus“ (Kus mu põial?)

Piimalass on me kass.
Suri-muri on me Muri.
Vikkelsukk on me kukk.
Lobamokk on me sokk.
Naljahammas on me lammas. (Näpud tulevad peopesast välja või poevad sinna peitu)

Kunst: Villa andev lambake

Ira Lember „Sall emale“ (Meie päev)

Vallil väiksed lõngapallid,
nendest emale koob salli.
Üks on valge, teine hall –
kokku saab neist kirju pall.
Aga mure vaevab Vallit –
vähenevad lõngapallid.
Valli ruttu, ruttu koob,
ruttu uusi silmi loob,
et saaks enne valmis salli,
kui on otsas lõngapallid.

Luuletus „Maga, mu lapsuke, maga“ (õpetaja on kuulnud seda oma vanavanemalt)

Maga, mu lapsuke, maga,
üks talleke maja taga.
Tal villa ei ole seljas
ja väga külm on väljas.
Hea mees läheb mööda teed,
jääb peatuma talle ees.
Ta tallele mantli annab,
et talleke seda kannaks.
Nüüd rõõmsalt kepsu lööb tall,
on soe tal mantli all.
Maga, lapsuke, maga,
üks talleke maja taga.

Mäng „Kangakudumine“ (Mängu „Ussinahast pugemine“ ainetel; Rmt: Eesti rahvamänge)

Mängijad on kolonnis, jalad harkis. Kõige tagumine hakkab eelmiste jalgade alt läbi pugema (süstik koob kangast), jäädes esimese ette seisma. Siis poeb tagant järgmine jne, kuni on pugunud kõik mängijad. Lõpuks ongi kangas valmis!

Näpumäng „Vanaema kinnast kudus“ (Kus mu põial?)

Maa oli märg ja metsad udus,
vanaema kinnast kodus.
Kodus kinnast, kellele?
Minu näpuperele (*näidata näppe ja siis läheb käsi rusikasse*)
Päidla-Mann sai oma pesa (*rusikast tõuseb üks sõrm jne*),
kotiõel oma pesa.
Pikal-Peetril nüüd on pesa.
Nimeta-Matsil nüüd on pesa.
Oma pesa sai ka see –
näpupere väikseim mees.
Nüüd mul uhked sõrmikud (*näidata kõiki näppe*),
millega saan õue minna.

Mäng „Kruusis sokid“ (salmi „Kruusis sokid“ põhjal omalooming)

Lapsed on ringis, üks laps on KOER ja kaks LAMBAD. Lambad söövad kuni kestab salm "Kruusis sokid". Siis puudutab koer vildist pallikesega lammast ja lammas astub ringi. Valitakse uued rollitäitjad ja mäng jätkub.

Liisusalm „Kruusis sokid“ (Eesti naljajuttude ja –salmide kuldraamat)

Entel-tentel, tentel-tantel,
meie lambal lokkis mantel.
Ema tõi käärid ja maha pügas lokid,
memm kodus lokkidest minule sokid.
Sestap need sokid ei püsigi sussis,
järjest on nad mul vussis ja kruusis.

Kunst: Lõngajupi-Lammas

Regilaul „Lamba mäng“ /Häädemeeste/ (folkloore.ee)

Karja minda saadeti,
vitsa kätte lõigati,
kanikas kätte käänati.
Mina hoian memme utte,
kaitsen taadi suure karja.
Memm teeb mulle musta kuue,

silmini teeb sinitse särgi,
põlvini punatse kõrdi.

Noorema rühma laste küsitlus

Mida sa lambast tead?

- ❖ VILLA SAAB LAMBAST
- ❖ MINA TEAN LAMBA NIMESID, AGA MINA TEAN, ET ÜHE LAMBA NIMI ON MA EI TEA. SUURE NIME MA EI TEA, AGA VÄIKE ON TALLEKE
- ❖ HÄSTI TEAN. LEHMI TEAN KA
- ❖ MA EI TEA TEGELT MITTE MIDAGI
- ❖ ET LAMBAD SÖÖVAD
- ❖ KUI MEIE EMMEGA LAMMASTE JUURDE LÄHEME, SIIS NAD TEEVAD PALJU KISA - MÄÄ-MÄÄ-MÄÄ

Mida sa lamba kohta teada tahaksid?

- ❖ ET LAMBAD TEEVAD TRIKKE
- ❖ HOMME NÄITAN SULLE KUI SUUR TA ON
- ❖ MIS NAD SÖÖVAD
- ❖ KUKKE TAHAN NÄHA. MA EI TEA ROHKEM

Mida sa lamba kohta teada said?

- ❖ LAMBAL LÕIGATI VILLA JA SELLEST SAAB MÜTSI
- ❖ LAMMAS SÖÖB SEDA MURUT
- ❖ LAMBAD SÖÖVAD LEIBA. VAHEST NAD KARDAVAD JA KÜLMETAVAD.
- ❖ LAMMAS ELAB EESTIMAAL
- ❖ LAMMAS ELAB SEAL KUURIS, KUS TUDUTAKSE.
- ❖ TA ELAB ENDA KODUS JA TEEB SIUKEST HÄÄLT „MÄÄ“.
- ❖ LAMMAS SÖÖB VILJA VIST
- ❖ ET LAMBAL VAHEL LÕIGATAKSE VILLA.
- ❖ MA TEAN, ET EMA NIMI ON UTE. VÄIKSE LAMBA NIMI ON TALLEKE. SEE, KES ISA ON, ON JÄÄR. AGA VAHEL ON NEID PALJU.
- ❖ MA TAHAN KARJASEKS SAADA, SIIS MA SAAN LAMBAID VALVATA. PEAN ÕPPIMA.

Projekt "Kodulammast" keskmises rühmas (5-6.a lapsed)

<p>Valdkond, teema ja eesmärgid</p>	<p>Kodulammast laps oskab nimetada tuttavaid taluloomi; laps oskab kirjeldada loomade välimust (sh hinnangut väljendavaid omadussõnu, nt arg) ja kasutab kõnes kehaosade nimetusi; laps kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur - suurem - kõige suurem); laps oskab määrata paremat ja vasakut poolt; laps oskab voolida mitmest osast ning neid osi ühendada; laps kuulab muusikapala huviga ning väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu; laps liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.</p>	<p>Vill laps kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi õppefilmis ja pildil kujutatud sündmusi; laps oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju loomadele (seos villakasvuga); laps järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi; laps valib meelepärast värvi villa ja lõngad ning loob oma töö; laps laulab peast teistega koos rahvalaule.</p>	<p>Lõng laps jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga; laps loeb peast kuni 4realist luuletust; laps järjestab raskuse järgi; laps koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba (käpikule); laps esitab laule rühmaga samas tempos.</p>
<p>Rahva- kultuur</p>	<p><i>Tasane kui lammas Suvel ja talvel, aasal ja nurmel, kasukas seljas?</i></p>	<p><i>Jüripäeval annab lammas kuue, mihklipäeval kasuka</i></p>	<p><i>Läheb aega, mis läheb, aga viimaks ikka asja saab</i></p>
<p>Mina ja keskkond (sh õuesõpe)</p>	<p>Õppekäik lambakasvatustalusse Õppefilm: Lammas</p>	<p>Villa töötuba Õppefilm: Villavabrik</p>	<p>Lõnga töötuba</p>
<p>Keel ja kõne</p>	<p>Jutt: „Lammast“ (R.Saluri „Koduloomad“) Muinasjutt: „Kolm lambakest“ (Marjakobar ja teisi setu muinasjutte)</p>	<p>„Lambasõnad“ „Villasõnad“ „Lambaniitmine“</p>	<p>Luuletus: H.Runnel „Lõngakerad“ Luuletus: H.Rand „Kirjud kindad“ Luuletus: „Tuba“ Muistend: „Kangakuduja ja rähn“</p>
<p>Matemaatika</p>	<p>Mäng: Koer õpetajaks (karjakoer oskab lambakarja kokku ajada vastavalt</p>	<p>Villapallide järjestamine suurustunnuse alusel</p>	<p>Villapallide ja erineva suurusega lõngakerade järjestamine</p>

	peremehe käsule „paremale“, „vasakule“, proovime meiegi)		
Kunst	Loovtöö: Lambapere (taaskasutusmaterjalid; iga alarühm otsib ümbrusest materjale, millest saaks teha lambaid); Aedik lambaperele (iga alarühm teeb sobiliku aediku otsides loodusest ja/või toast sobilikke vahendeid)	Lambale vill selga (tausta tegemine kliistrivärviga, lamba joonistamine ning hiljem villa kleepimine)	Maalimine: Igal sõrmel oma tuba, iga tuba ise värvi Käpikule mustri tegemine
Muusika, liikumine, mäng	Tants O.Ehala laulu „Lambalaul“ järgi Regilaul: „Söö, kari!“ (Uus regilaulik, lk 177-178) Mäng: „Lambamäng“ Käemäng: „Kits kile karja“ Mäng: „Lambamäng“ (Pärimuslikud laulumängud lastele, lk 32)	„Lambasõnad“, „Villasõnad“ ning „Lambaniitmine“ regilauluna (õpetaja eestlaulja)	Laul: J.Tamm „Ketramas“ Kuulamiseks: „Ketramas“ (CD: Mängutrall, Eesti vanad lastelaulud, 4) Laul: „Sõrmikud ja käpikud“

Kunst:

Mäng „Lambamäng“ /Kullamaa/ (Osavusmängu "Härjamäng" ainetel; Rmt: Eesti rahvamänge)

Kaks "lammast" asuvad kápuli, kül-g-külje kõrval. Kumb teise üle kindlaks määratud piiri ajab, on võitja.

Käemäng (folkloore.ee)

„Kits kile karja“

Kits küla karja (2 käteplaksu paremale)

üle mere metsa (2 käteplaksu vasakule)

võta vikat selga (2 pühkeplaksu)

niida mulle heina (kiire täispööre paigal, 2 rõhksammu kohapeal)

mina heinad lehmale (õpetaja viskab koti lapsele)

lehm sulle piima (laps viskab koti tagasi)

mina piima põrsale (järgmisele jne)

põrsas mulle külge

mina külje memmele

memm mulle leiba

mina leiva lambale

lammas mulle villa

villast teeme soojad riided (näidata enda riiete peale)

perepojal püksikesed (näidata pükste peale)

peretütrel kõrdikese (seeliku näidata)

karjasele kasuka (näidata)

sulasele sukad (jalgade peale näidata).

„Kits kile karja“ /Karksi/

... Mina lehed lambile,

lammas mulle villa

Mina villa veerikulle,

veerik tege vereve särgi

eest poolt ilusebe,

tagapoolt tasatse,

maani massa karvaline.

„Lambasõnad“ (folkloore.ee)

Tallekesed, utekesed,
hüse peaga oisukesed,
kellel kõigil kirjud seljad,
kirjud seljad, lapilesed -
kasvagu teil lokkis villad,
lokkis villad, lahtileded.
Kellel lumivalged seljad,
valged seljad, vatileded -
neile nõöblid nurmelta,
kasu kivikildudelta.

„Villasõnad“ (folkloore.ee)

Sirgu, sirgu, siidivilla,
kasva, kasva, kaunist villa,
sirgu siidi pehmuseks,
kasva vaksa pitkuseks!

„Lambaniitmine“ /Häädemeeste/ (folkloore.ee)

Lammas läks lauta ral-la-la,
tall oli taga taidu, raidu,
vill oli selgas luhte eina;
Pani mina neiud niitma,
puna põlled põimima
sini põlled sikutama,
valged põlled vaatama.

Hando Runnel „Lõngakerad“ (Eesti lasteluule kuldraamat)

Riidekapis lõngakerad
Punased ja hallid.
Varsti, varsti saavad nendest
Käpikud ja sallid.
Saavad meile karupüksid
Külmaks talveajaks,
Et meid iga tuuletuju
Õue pealt ei ajaks.
Varsti, varsti vardad võtab
Vanaema kallis,
Kinnasteks koob lõngakerad,
Punased ja hallid.

Hille Rand „Kirjud kindad“ (Täheke, 1987)

Käed need tahtsid kirjuid kindaid,

lõbusad ja lahked lõngad,
kokku said, kokku jäid.
Vardad välkusid ja nõnda
sõrmikud said nagu tarvis,
igal sõrmel oma tuba,
oma tuba, oma luba,
iga tuba isevärvi.

Luuletus „Tuba“ (Kus mu väikeats!)

Neli sõrme on käpiku sees,
ainult põial on isekas mees -
temal on eraldi väikene tuba,
teisi ta sinna sisse ei luba.
Tähtis on põial, see eraklik vend,
ta mõnikord tunneb nii üksinda end.

Muistend „Kangakuduja ja rähn“ (Taevane pulm: Eesti rahvajutud)

Noorik kodus suurt ja pikka kangast. Kangas ei saanud ega saanud otsa. Noorik tüdines nii kangesti ära, et jättis töö pooleli ja läks kanga eest pakku. Hakkas minema ära emakoju. Tee viis läbi suure metsa. Metsas nägi noorik rähni, see toksis nokaga puud. Noorik küsis rähni käest: "Millal sa, väike linnuke, küll selle suure puu maha saad?" Rähn vastas: "Täna täks, homme täks, ükskord ikka suur puu langeb." Noorik jäi mõtlema: "Kui väike linnuke mõtleb suurest puust jagu saada, kas siis mina kangast jagu ei saa!" Noorik läks koju tagasi, võttis töö hoolsasti käsile ja koduski kanga valmis.

Jakob Tamm „Ketramas“ (Eesti lasteluule kuldraamat; CD: Eesti vanad lastelaulud)

Veere, värten, vurinaga,
ketra, vokk, nüüd kiiruga,
ketra hästi kergelt aga,
hoogu sulle annan ma.
Tuleb õuest tuppa ema,
leiab värtna veeremas,
küll siis kohe tunneb tema,
kellest abi kasvamas.
Küll siis varsti ketrajale
isa voki ostab ka,
koonla annab ema talle,
kauniks lõngaks kedrata.

Laul ja näpumäng „Sõrmikud ja käpikud“ (Kus mu väikeats!)

Sõrmikud, käpikud (*Üles tõstetud käed ees, „sõrmikute“ ajal on sõrmed harali, „käpikute“ ajal koos*)

triibulised (*mõlemal käel 2. ja 3. sõrm püsti*)

ruudulised (*sõrmede asend sama, rista sõrmed nii, et moodustub ruut*)

Keskmise rühma laste küsitlus

Mida sa lamba kohta teada said?

- ❖ KUI HUNT HAKKAB LAMBAID RÜNDAMA, SIIS JÄÄR KAITSEB KARJA!
- ❖ MÕNEL LAMBATÕUL ON LOKID!
- ❖ LAMBAD SILDISTATAKSE. SILDID PANNAKSE KÕRVADE KÜLGE!
- ❖ MÄGILAMMASTEL ON KAELAS KELLUKE, ET NEID ÜLES LEITAKS!
- ❖ LAMBAID VÕIB OLLA ERINEVAT VÄRVI. NEID ON ISEGI SÄDELEVA VILLAGA!
- ❖ VILLA KEDRATAKSE VOKI PEAL!
- ❖ METSIKUTEL LAMMASTEL ON PIKAD SARVED!
- ❖ KÜLMADES MAADES ON LAMMASTEL ERITI PAKS KASUKAS!
- ❖ LAMBAID ON PALJU ERINEVAID SORTE!
- ❖ VILL TULEB KRAASILE PANNA ÕIGET PIDI, SIIS ON LIHTSAM KRAASIDA!
- ❖ VILLAGA SAAB VILTIDA JA TEHA MÄNGUASJU!
- ❖ VILLAGA SAAB TÄITA NUKKE, PATJU, TEKKE!
- ❖ VILLAST SAAB VILLAST LÕNGA!
- ❖ ÕIGEL KRAASIL NÕELAD LIIGUVAD!
- ❖ NÄPPIMINE EHK NOPPIMINE EHK PUHASTAMINE!
- ❖ VILLASEST LÕNGAST SAAB SOKKE, KINDAID, KAMPSUNEID!
- ❖ SURNUD LAMBALT VÕETAKSE NAHK MAHA JA SEDA KASUTATAKSE VAIBAKS JA SELLEST SAAB KASUKAID TEHA!
- ❖ ON OLEMAS ERINEVAID VOKKE: ÜHE PEDAALIGA , KAHE PEDAALIGA!
- ❖ ENNE VOKKI OLI KEDERVAR!

Projekt "Kodulammast" vanemas rühmas (6-7.a lapsed)

<p>Valdkond, teema ja eesmärgid</p>	<p>Kodulammast laps jutustab nähtud kogemustest, oskab nimetada, milleks on lammast vajalik ja tähtis; laps kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...; sest ...); laps saab hakkama meeskonnatöoga; laps oskab koostada matemaatilisi jutukehi kahe etteantud hulga järgi; laps kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale; laps laulab peast regilaulu; laps organiseerib ise liikumismänge ning peab kinni kokkulepituid mängureeglitest.</p>	<p>Vill laps tunneb ära õpetaja poolt nimetatud vana aja töövahendi; laps teab, kuidas villast saab lõng; laps annab edasi kuuldu teksti täiskasvanu suunavate küsimuste abil; laps oskab nimetada eelnevat ja järgnevat arvu; laps saab hakkama märg- ja kuiv-viltimisega; laps kõnnib ja/või jookseb muusika tempos; laps mängib rütmipille regilaulu taustaks; laps kasutab liikudes loovalt vahendeid (villapallid, villatutsud).</p>	<p>Lõng laps jagab kuuldu lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid; laps räägib sellest, mida hakkab tegema; laps moodustab sõnu uudsete asjade kohta (nt villasest lõngast kootud sokk - villasokk); laps mõõdab vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga; laps koostab mustreid; laps tunneb ümbritsevas erinevaid värve ja nimetab värvitoone; laps saab hakkama värvide segamisega uute toonide saamiseks; laps laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist; laps kasutab loovalt vahendeid (lisanduvad lõngajupid).</p>
<p>Rahvakultuur</p>	<p><i>Häid lambaid mahub palju ühte lauta Kasukas ja kuub kõnnivad mööda aasa?</i></p>	<p><i>Kiirikesed, käarikesed, lähevad läbi lehise metsa? (lamba pügamine lambaraudadega) Võtab kaare, jätab kaare, üle metsa toob kaare? (kraasid) Palju kisa, vähe villa!</i></p>	<p><i>Kolmejalgne kits, raudhambad suus? (vokk) Tont nurgas, tüdruk kõrval? (vokk) Neli neiut ajavad üksteist taga? (kerilaud) Kõik maailm liigub,</i></p>

			<p><i>ühest otsast tõmmatakse?</i> (kerilaud) <i>Suure õuna suurune, kilomeetri pikkune?</i> (lõngakera)</p>
<p>Mina ja keskkond (sh õuesõpe)</p>	<p>Õppekäik lambakasvatustalusse Õppekäik alpakade juurde (võrdlus lammastega, lamba ja alpaka vill, lõng) Õppefilm: Lammas Õppemäng õues: „<i>Mitu lammast mahub lauta</i>“ Jäär e isane lammas, utt e emane lammas, tall e noor lammas</p>	<p>Villa töötuba (kraasimine, kedervarrega ketramine) Õppefilm: Villavabrik Villa pesemine ja kuivatamine (sh villa tekstuur, lõhn) õues Villa näppimine õues</p>	<p>Lõnga töötuba (kedervarrega ja vokiga lõnga ketramine, kerilaua lõngavihi kerimine, lõnga keraasse kerimine kätel) Villa värvimine looduslike (nt lehed, sibulakoored, punane peet, must aroonia, pihlakas) vahenditega. Katse: Mis värvi mis annab? Töövahendite otsimine lasteaiaruumidest</p>
<p>Keel ja kõne</p>	<p>Muinasjutt: „<i>Uteke ja hunt</i>“ (Marjakobar jt setu muinasjutte) Jutt: „<i>Pässpoiss laulab</i>“ (Jutupaunik) Sünonüümide leidmine: tall - lambake - talleke, aas - heinamaa, nurm (ladumine, tähed korkidel)</p>	<p>Jutt: „<i>Miks lammastel on paksud kasukad?</i>“ Muistend: „<i>Miks lammast niidetakse?</i>“</p>	<p>Jutt: H.Tänavsuu „<i>Kindakirjas lammas</i>“ Luuletus: R.Kamsen „<i>Vokil</i>“ Lõngast ja looduslikest vahenditest tähtede tegemine ja sõnade (lammas, lõng jm) ladumine</p>
<p>Matemaatika</p>	<p>Lammaste loendamine ning matemaatiliste jutukeste koostamine (nii talus kui lasteaias)</p>	<p>Villapallide loendamine, eelnev ja järgnev arv</p>	<p>Valminud lammaste loendamine, hulkade moodustamine mingi kindla tunnuse järgi Mäng: „<i>Leia paariline</i>“ (rühma peidetud kinnaste ja sokkide paaride otsimine)</p>

			Kinnastel ja sokkidel mustrid ja kujundid
Kunst	Nähtamatu lammas (valge paber, kuhu joonistada küünlaga lammas ja pärast värviga üle tehes näeme lammast) Voolimissegudest (savi, soolatainas, liiv jm) lamba voolimine	Kuiv-viltimine kujundis (luku kinnitamine vana mantli kangale - õmblemine; kujundi täitmine villaga - viltimisnõelaga; kingitus isadepäevaks) Märgviltimine: Kodukaitsja (villapallidest looma või linnu kujutise „voolimine“, hiljem pärlite, nõõpide jm kaunistamine)	Lõngast jm vahenditest lammaste tegemine Jutu "Kindakirjas lammas" järgi värvide segamine ja võrdlemine originaaliga (leheroheline - leht) Sirevirekirjalise lamba maalimine
Muusika, liikumine, mäng	Laul: „Helletus“ Kuulamiseks: „Helletus“ (CD: Eesti rahvamuusika antoloogia; Sõit sõõrule); „Karjapasun“ (CD: Eesti rahvamuusika antoloogia); „Karjapoiss on kuningas“ (CD: Karjapoiss on kuningas) Mäng mõistujutu järgi: „Hunt, lammas ja kapsad“ Omaloomingulised liikumismängud	Regilaul: „Lamba niitmine“ Villapallide kasutamine muusika- ja liikumistegevustest	Laulu „Sõmeralt sõrmikulle“ ainetel oma laulu loomine Laul: „Mina oian memme utte“ Regilaul: „Ketra, vokikene!“ Kuulamiseks: „Vöökudumine“ (CD: Eesti rahvamuusika antoloogia) Kuulamiseks: „Eideratas“ (CD: Mängutrall, Eesti vanad lastelaulud, 4)

Õppemäng „Mitu lammast mahub lauta?“ (kohandatud)

Maha on pandud erinevas suuruses rõngad. Lapsed jooksevad rõngaste ümber ning sõnade peale „Lambad lauta!“ peavad lapsed leidma koha laudas ehk vähemalt üks jalg peab olema rõnga sees. Loendada, millises laudas ehk rõngas on kõige rohkem lapsi. Kui lapsed jooksevad, siis õpetaja võtab ühe rõnga ära. Iga korraga jääb rõngaid vähemaks. Lapsed, kes ei leia kohta laudas, jääb heinamaale rohtu näksima (jääb mängust kõrvale).

Laul „Helletus“ (folkloore.ee; CD: Eesti rahvamuusika antoloogia)

Hella või hella, tule siia või hella,
kasvõi oma karjaga, hella või hellalaa,
Hella või hella hellala!

C.R.Jakobson "Hunt, lammas ja kapsas" (Lugemislust)

Talumees pidi hundi, lamba ja kapsad paadiga üle jõe viima. Paat oli aga nõnda väike, et ühekorraga mees enesega ainult kas hundi üksi, lamba või kapsad võis paati võtta. Mees mõtles: "Võtan kapsad kaasa, - jätan hundi ja lambad maha - sööb hunt lamba ära. Viin hundi üle, paneb lammas selle ajaga kapsad nahka." Pika arupidamise järele tuli mees hea nõu peale ja viis kõik ilusti üle. Kuidas läks see korda?

/1. viis lamba üle, 2 hundi, tõi lamba tagasi, 3. viis kapsad üle, tuli tühjalt tagasi ja 4 võttis lamba ja viis üle/

(Seda ülesannet tuntakse üle 1000aasta; ta olevat juba keiser Karl Suurele tuttav olnud)

Jutt „Miks lammastel on paksud kasukad?“

(http://www.miksike.ee/docs/lisa/1klass/7muist/miks_lammastel.htm)

Elasid kord lambad. Nad olid täiesti paljad, st neil ei olnud kasukat seljas. Nad olid koondunud suurteks karjadeks ja pidasid end kõige ilusamateks loomadeks. Lambad muudkui jalutasid karjaga teistest, karbastest loomadest mööda ja määgisid põlastavalt. Kõik karvakandjad olid lammaste määgimisest ja tänitamisest tüdinenud. Ühel õhtul, kui lambakari oli uinunud, paistis taevast ere valgus. See oli taevaisa, kes tuli ja hoiatas: "Kui te teiste loomade narrimist ei lõpetate, teen ma nii, et te ise muutute karvaseks. Ja hästi karvaseks, lausa villaseks." Lambad muidugi ei uskunud teda.

Aga juhtuski, et kui ühel hommikul lambad ärkasid, siis kattis neid tihe villavaip. Nad jooksid jõe äärde ja vaatasid end veepeeglist. Oh, õudust! - nad olid tõelised karvakerad! Ja hirmus palav oli!

Nii saidki lambad endale kasuka. Lambaid karistades tegi aga Taevaisa inimestele suure teene - kust me muidu pehmet villast lõnga oleksime saanud. Iga asi on millekski hea!

Muistend „Miks lammast niidetakse?“ /Eesti muistend/ (Eesti muistendite kuldraamat)

Kaua aega tagasi olnud lambal kange nälg. Ta läinud koera käest laenama. Koer andnud, seadnud tingimuseks aga, et lammas võla varsti ära maksab. Lammas vastanud: "Kui muidu ei saa maksan kasukaga." Läänud mööda õige tükk aega. Lammas ei mõtelnudki maksmisest. Koer läinud võlgniku peale jumalale kaebama. Jumal kutsunud lamba, küsinud, kas on tõsi, mis koer kaebab. Ja mida kavatseb lammas ette võtta? Lammas kinnitanud, et on tõsi. Aga tal

ei olevat just praegu kuidagi võimalik võlga tasuda. Tehtud otsuseks, et lammas peab oma kasuka ära võtta laskma. Lasknudki siis peremehel lambalt villad seljast niita. Sellest peale niidetaksegi lambaid.

Kunst: viltimine

Kuiv-viltimine

Märg-viltimine

Regilaul „Lambaniitmine“ (folkloore.ee)

Lammas läks lauta ral-la-la
tall oli taga taidu, raidu
vill oli selgas luhte eina;
Pani mina neiud niitama,
Puna põlled põimima.

Hille Tänavsuu „Kindakirjas lammas“ (Täheke)

Nii kui vanaema kuhugi istuma jääb, on tal kohe sukavardad näpu vahel. Liigutab neid natuke siia-sinna ja juba hakkabki varraste alt kas kirju kinnas või soe sokk või koguni kampsunihõlm välja venima. Vanamemme lõngakerade korvis leidub suuri kerasid ja väikseid nubelikke, üks ilusamat värvi kui teine. Kui vanaema hakkab uut kinnast looma - just nii ta ütleb - peab ta korvi juures aru. Võtab suure samblarohelise kera, kaalub seda käes ja ütleb: "Sinust saab kinda aluslõng. Nüüd vaatame sulle seltsilised ka." Ta kobab korvis ringi ja valib samblarohelise kõrvale kõrvitsakollase, salatirohelise ja kirsipunase kera. Vahel on tal varda otsas kohe mitu-mitu lõnga korruga. "Kus sa nii ilusad lõngad saad?" pärib Sikerput. !Eks ikka lamba seljast" muheleb vanamemm. "Kuidas lamba seljast?" ei jõua Sikerput ära imestada. "Mina ei ole lamba seljas ühtki lõngakera näinud." Vanaema seletab: "Lamba seljas on vill. Kui vill on küllalt pikaks kasvanud, niidan selle maha, pesen puhtaks ja vahetan lõnga vastu. Lõngad aga värvin siis ise ära. Niisuguseks nagu meeldib." Lihtne ja selge jutt sellest keerulisest asjast. Aga kõik võiks ju veel palju lihtsam olla. Vill võiks ju kohe lamba seljas ilus kirju olla, siis poleks nii palju mässamist. Ja mis tore oleks, kui karjamaal sööksid rohtu kindakirjas lambad! See mõte hakkas Sikerputile väga meeldima. Ta võtab värvipliatsid ja hakkab sirevirekirjut lammast joonistama.

Reinhold Kamsen „Vokil“ (Hundil on need hullud jutud: Eesti lastekirjanduse antoloogia III köide)

Värten veereb vurinaga,
Ema lõnga heietab;
Heietades ei ta väsi,
Heie koonalt kahandab.
Värten veereb, ema laulab
Tillemale tütrele:
„Sirgu, sa mu silmatera,
Kasva nobedast, nooruke!
Voki ette heietama
Abiks mulle astud sa:
Elu nõuab tööd ja vaeva,
Tööst saab tulu tulema.“

Laul „Sõmeralt sõrmikulle“ /Haljala/ (Uus regilaulik)

Sõmeralt sain Sõrmikulle,
Sõrmikult sain Narmikulle,
Narmikult sain Naadapõida,
Naadapõidalt sain Pügala.
Pügalast sain Põidaristi,
Põidaristist sain Rimula,
Rimulast sain Rõngassuoni,
Rõngassuonist sain Sõmera.

Laul „Mina oian memme utte“ /Äksi/ (folklore.ee)

Mina hoian memme utte,
mina kaitsen taadi karja.
Memm teeb mulle uvve kuvve,
taat teeb mulle karvase kasuka,
sulaselle suured sukad,
perepojale peened sukad,
karjalapsel kapukida!

Laul „Ketra, vokikene!“ /Märjamaa/ (Eesti rahvalaule viisidega)

Voori, voori, vokikene,
Et saaks lastel särgid selga,
Särgid selga, püksid jalga,
Liiatigi veel pikad püksid!

Vanema rühma laste uurimuslik õpe

Looduslike vahenditega värvimine

Vahendid: Valge lõng, looduslikud vahendid.

Katse: Mis värvi millest me saame? (laste pakkumised alguses ja katse tulemus)

ERINEVAT VÄRVI VAHTRALEHED – arvati, et lõnga värv on sarnane lehe värviga

Katse tulemus: pruun (erinevad pruuni toonid)

PIHLAÕUNAD – arvati oranz, roosa, punane värvi.

Katse tulemus: beez.

MUST AROONIA – must, punane, lilla.

Katse tulemus: tumelilla.

SIBULAKOORED – punane, kollane, lilla, roheline.

Katse tulemus: helepruun.

PUNANE PEET – punane, lilla.

Katse tulemus: oranzikas-pruun.

KASELEHED- roheline, punane, kollane.

Katse tulemus: heleroheline.

Tiia Toometi raamatu „Lapikirja ja lastekirja“ ainetel Hõimupäeva tähistamine

Kava koostatud ja ühisüritus läbi viidud koolitusel osalejate poolt

Kujundus: okstest tehtud püstkoda, mille ees saavad eit ja taat istuda; puidust tehtud ja lambanahaga kaetud lammas; vana aja tööriistad (kraasid, vokk, kerilaud); ekraan piltide näitamiseks; selle lähikonnas tulease, kus peal suur pada lõngade värvimiseks; värvilised lõngakerad.

Jutustaja: See lugu juhtus nii ammu, et kõige vanemadki muinasjutud ei mäleta sellest midagi. Aastatel polnud siis veel numbreid, päevadel nimesid ja laias maailmas elasid Eit ja taat oma lambakese Leenuga. Metsade ja põldude asemel laiusid lagedad sood (*projektoriga näidata ekraanile soo PILTi*), linnade ja külade asemel kerkisid kaljunõlvad (PILT). Veesilmadest /PILT) peegeldusid Eidele ja Taadile vastu nende eneste näod, porisel maapinnal leidus nende endi ja lamba jalajälgi.

Eit: Taat

Taat: Mis on, Eit?

Eit: Vahel, kui ma tulle vaatan, tulevad mu silme ette kummalised pildid. Ma näen rohelist välju (PILT), kus õitsevad kellukad ja karikakrad. Teinekord justkui virvendavad kusagil kõrged puuladvad (PILT). Ühel ööl nägin ma unes liivaranda (PILT). Kas pole kena?

Taat noogutab ja lahkub. Eit jääb tulepaistele istuma.

PILT – päikesetõus. Regilaul „Päevak“ /Karksi/ (CD: Sõit sõõrule)

Jutustaja: Saabus hommik. Taat tuli jahilt koju. Ja nägi koopanurgas midagi väga imelikku. Eit istus endiselt lõkke ääres ja vaatas kavala näoga Taadi poole.

Taat: Mida see tähendab? (viitab nurgas olevatele tööriistadele)

Eit: Laenasin need masinad. Mul läheb neid tarvis. Mulle tuli hea mõte!

Taat: Kust sa need laenasid?

Eit: Tulevikust.

Taat: Mis sul nüüd plaanis on, Eit?

Muusika: O. Ehala „Lambalaul“ (PILT, muusika taustal jutt ja tegevus)

Jutustaja: Lammas saigi Eide plaane peagi omal nahal tunda. Tema seljast põeti viimane kui villaraas (Eit läheb lamba juurde ja teeb, justkui pügaks lammast)

Sirgu, sirgu, siidivilla,

kasva, kasva, kaunist villa,

sirgu siidi pehmuseks,

kasva vaksa pitkuseks!

/Regilaul „Villasõnad“, Jämaja/

Jutustaja: Eide käed olid nüüd tööd täis. Kui lammas niidetud, tuli vill kraasida.

Lammas läks lauta ral-la-la

Saba oli taga taidu, raidu,

Vill oli selgas luhte eina,

Pani mind villa kraasima.

/Regilaul „*Lambaniitmine*“, Hdm/

Jutustaja: kui vill kraasitud, siis vaja see lõngaks kedrata. Eide vokk vurises ja koopas oli korruga mõnus ja hubane.

Laul „*Ketramas*“, Eesti rahvaviis

Jutustaja: Kui lõng kedratud, hakkas Eit segama värvileemi. Ta pistis valgeid lõngavihte suurde savipatta (Eit tõstab lõngavihud suurde patta ja hakkab mõlaga segama). Loojangutaevast võttis ta (eit justkui võtab pildilt värvi) mahedat roosat ja lillat (PILDID), äikesepilvest tumesinist, maapinnalt noppis Eit ükshaaval kõik pruunid ja rohelised toonid, päikesekiirelt sai kollast, suvisest laotusest lapikese sinist. Ei olnud puudust ka lume-valgest. Taadile ja lambukesele meeldis Eide toimetamist vaadata. Kui lõng värvitud, siis vaja lõngavihud kerasse kerida. Aitame kõik koos Eidel lõnga kerida (Eit kerib kerilauaga) Liikumine laulu „*Kerime*“ saatel.

Taat: Mis sa kõige selle lõngaga teed?

Eit: Ah, ei tea veel isegi. Kerin lõnga kerasse, küll siis vaatan, mida teen!

Jutustaja: Küll Eit aga teadis, mis ta teeb. Saabus õhtu.

„*Lausumine*“ (autorilaul rahvalaulu moodi):

Loo, loo ilmakesta, (kordus)

ehita, ehita elukesta,

hüüa, hüüa hingekesta,

taha taeva tantsima,

mägedesse mängima,

unedesse uitama. (eit ja taat jäävad magama)

Jutustaja: Aga sel ööl juhtus Eidekese unenäos midagi eriskummalist. Kõik lõngakerad veeresid mööda ilmamaad laiali teiste maade ja rahvaste juurde (veeretada kerad laiali). Lõngakera veeres hõimurahva juurde Karjalasse, kus sünnib Kalevala (PILT)

Jutustaja: Väinämöinen (mis tähendab Laulikut), vana ja tark mees, saab suure kalasaagi. Väinämöinen uuris ja mõtiskles, mida suure haugiga teha. Ja mõtleski välja. Kalaluust kannel, pillimängu ja rõõmu tooja! Nii tegigi Väinämöinen esimese kandle, kandle keeled tõmmati hiie hobuse lakast. Noored mängisid, vanad mängisid; rõõm ei tundunud rõõmuna ega muusika muusikana. Mitmed proovivad seda mängida, kui aga Väinämöinen mängis, oli kogu loodus hurmatud.

Õpetajad mängivad väikekandlel Soome rahvaviisi

Jutustaja: Ja teine lõngakera veeres laplaste juurde.

Shaminic Drumming and Chanting (FILM)

(Poisid ringis muusika rütmis kõnnivad; kõik teised saalis olijad võivad mängida kehatrummi)

Jutustaja: värvilised lõngakerad veeresid kaugale Ungarimaale.
Ungari tants (tüdrukud)

Jutustaja: Meie hõimlased liivlasedki ei jäänud lõngakerata.
Liivi rahvatants (FILM)

Jutustaja: Nii juhtus vanal hallil aal Eide, Taadi ja nende lambukese Leenuga.

Head hõimurahvaste päeva!

Spordisaalist välja – üle kepi hüppamine

Projekti tulem

- Kõik lasteaia aiarühmade lapsed on külastanud lambakasvatustalu.
- Lastele on tutvustatud lamba tähtsust ning tema vajalikkust.
- Lapsed on kogemusepõhiselt ja uurimusliku õppe põhimõttel õppinud villa näppimist, pesemist, kraasimist, kedervarrega ketramist, lõnga värvimist, lõngavihi kerimist lõngakeraks.
- Lapsed on omandanud lambaga seotud regilaulud, rahvamängud jm pärimuse.
- Lapsed on saanud luua kunsti taaskasutatavatest materjalidest (lõngajupid, lambanaha tükid, kraasvill, paberiribad, ajalehed, karbid, riidetükid, nõöbid jms) ning loodusvahenditest (lehtedest ja kastanimunadest lambad, puuokstest aedik jms)
- Lapsed on saanud teemat toetavas mängukeskkonnas mängida omatehtud lammaste jt erinevate mänguasjadega (nt pehmed lambad, taluloomad, käpiknukud, puidust loomad jms).
- Õpetajate poolt on valminud projektimapid, kus lisaks nädalaplaanidele on õppe- ja kasvatustegevuste raames kasutatud lood, laulud, mängud jm õppematerjal lambast, samuti fotod tegevustest.
- Valminud on õppefilmid külaskäigust lambakasvatustalusse ning töötoa tegevustest.
- Koolitusel osalevate pedagoogide poolt on arvuti üldkausta kogutud rohkesti materjali lamba kohta (mõistatused, vanasõnad, rahvalaulud, -mängud, käsitöö näidised jm) ning läbi on viidud teemakohane ühisüritus Hõimupäeval.

Allikad

- Eesti lasteluule kuldraamat. /Koost. R.Krusten/. Tallinn, Tea Kirjastus, 2009
- Eesti muistendite kuldraamat. /Koost. R.Krusten/. Tallinn, Tea Kirjastus, 2010
- Eesti naljajuttude ja –salmide kuldraamat. Tallinn, Tea Kirjastus, 2013
- Eesti mõistatuste, vanasõnade ja kõnekäändude kuldraamat. /Koost. S.Tomingas, S-A.Villo/. Tallinn, Tea Kirjastus, 2014
- Ema, palun loe mulle!: muinasjutte, lookesi ja värsse mudilastele kevadest kevadeni. /Koost. L.Tungal/. Tallinn, Ilo, 2000
- Hundil on need hullud jutud: Eesti lastekirjanduse antoloogia III köide. Tallinn, Steamark, 1998
- Jutupaunik. /Koost. H.Väli/. Tallinn, Eesti Raamat, 1969
- Kalamees, A. Eesti rahvamänge. Tallinn, AS Ajakirjade Kirjastus, 2007
- Kodulugu. II. /T.Rummo, M.Rute, A.Valgma. Kodulooline lugemik koolile. II/. Tallinn, Avita, 1995
- Kons, A. Lugemisest, kirjutamisest, loovusest. Tea ja Toimeta 27. Tallinn, Ilo, 2004
- Kui mina hakkam laulemaie. /Koost. M.Vikat/. Tallinn, TPÜ Kirjastus, 1998
- Kus mu põial? /Koost. E.Kalamees/. Tallinna Ülikool Rakvere kolledz, 2006
- Kus mu väikeats! /Koost. E.Kalamees/. Tallinna Ülikool Rakvere kolledz, 2012
- Kütimets, K, Puik, T. Lugemislust. Maurus Kirjastus, 2011
- Lammast. Raamat kujunditest. Egmont Estonia, 2005
- Laste rõõm. Eesti lastejutte ja luuletusi koos piltidega 1860 – 1980. Tammerraamat, 2010
Internetiväljaanne: <http://issuu.com/tammerraamat/docs/lasteroom>
- Marjakobar ja teisi setu muinasjutte. Tallinn, Eesti Raamat, 1989
- Meie päev. Tallinn, Eesti Raamat, 1978
- Pukk, H. Tarkusetera ja teised lood. Tallinn, Eesti Raamat, 1981
- Pärimuse pärlid. Vigala kogumik. Põltsamaa, Vali Press, 2008
- Pärimuslikud laulumängud lastele /Koost. J.Suits; Eesti Pärimusmuusika Keskus/. Viljandi, 2014
- Rahvakalendri tähtpäevi. Eesti rahvakombeid väikestele ja suurtele. /Koost. C.Lään/. Tallinn, Tea Kirjastus, 2012
- Sada saarelehte, tuhat toomelehte: valimik eesti rahvajutte, -laule, mõistatusi ja vanasõnu. /Koost. E.Normann ja S.Lätt/. Tallinn, Koolibri, c2010
- Saluri, R. Koduloomad. Eesti Raamat, 1978
- Taevane pulm: Eesti rahvajutud. Tallinn, Tiritamm, 2006
- Tali, E-M., Tali, T. Tähtsamat. Aastaring Maarjamaal. Tallinn: Maalehe Raamat
- Tampere, H. Eesti rahvalaule viisidega. I. Eesti Riiklik Kirjastus, 1956
- Tedre, Ü., Tormis, V. Uus regilaulik. 2012
- Toomet, T. Lapikirja ja lastekirja. Tallinn, 1984

- Täheke (täpsemad andmed puuduvad)
- Täheke, 1987, nr 8, lk 8
- Vana karu lõi trummi. Teine valimik eesti laste laule, salme, hüpitusi ja liisklugemisi. /Koost. K.Ribenis/. Tallinn, 2001
- Vanasõnaraamat. /Koost. A.Hussar, A.Krikmann, I.Sarv/. Tallinn, Eesti Raamat, 1984

CD:

- Eesti rahvamuusika antoloogia. 1, 2, 3. 2003
- Eesti vanad lastelaulud, 4. 2008 - 2011
- Karjapoiss on kuningas
- Mängutrall. Ülenurme lastestudio lauljad
- Sõit sõõrule. Karjalapse laulud. 2009
- Sõit-sõit-sõi külla. 2011

Film:

VHS. Õppefilm lasteaedadele. Lammas. Siga. InZoom OÜ, 2003

Internetileheküljed:

www.folklore.ee

Lambalaul: <http://www.youtube.com/watch?v=k0Lbv9xJnEA> (5.11.14)

Villavabrik: <http://www.youtube.com/watch?v=gUJ7URY2dM> (5.11.14)

Lugu lambast, kellele meeldis rohtu näksida: <http://www.poogen.ee/?SubID=8&ArID=5465> (5.11.14)

Miks lammastel on paksud kasukad?

http://www.miksike.ee/docs/lisa/1klass/7muist/miks_lammastel.htm (5.11.14)